

Kloosterkerk, Den Haag
Dienst met doop – 2 Koningen 2,1-18
16 februari 2020 – ds. Rienk Lanooy

Gebed om ontferming

Zoals de wind
ons
deze morgen
door de straten
jaagt
zo opgejaagd
kunnen we ons voelen;
dan woelt
de drang
van het heilig moeten
de angst
om maar iets te missen
de zorg
of we wel voldoen
aan de standaard
die we onszelf
opleggen.
Laat
o God
de stilte
en de beschutting
van dit huis
van dit uur
ons tot rust brengen
ons bij u brengen
daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Van jongs af aan
leren we
dat we in een wereld leven
waar rivaliteit
en wedijver
onze drijfveren
moeten zijn.
Daardoor
zien we een ander
soms als object
of obstakel
en niet als naaste
die is
als wij
die is
als Gij
een God
die onze broeder
onze zuster is.
Laat
de stilte
en de beschutting
van dit huis
van dit uur
ons dichterbij elkaar brengen
daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

We zien
de onstuimige
ontwikkelingen
in de wereld
met lede ogen aan.
De meeste mensen
mogen dan wel deugen
maar er blijft
nog genoeg
te wensen
en nog genoeg
te werken over.
We zien nog steeds
of weer opnieuw
de opgejaagde vluchtelingen
de tentenkampen
en onzichtbaar waart
een virus rond.
Laat de stilte
en de beschutting
van dit huis
van dit uur
ons openstellen
voor wat
onze wereld nodig heeft
daarom bidden wij U:
Heer, ontferm U...

Preek

Hij was deze week niet van het scherm af te slaan, Matthijs van Nieuwkerk, na de bekendmaking dat hij zou stoppen met *De wereld draait door* (DWDD). Goed dat hij op zijn hoogtepunt gaat, schreef iemand. Ja, dat is ideaal van veel sporters, musici, politici, CEO's: weggaan op het toppunt van je kunnen, voordat een ander zegt: 'wordt het niet eens tijd dat je aan iets anders gaat beginnen...' en de zijdeur in beeld komt.

Maar een ideaal laat zich zelden eenvoudig verwezenlijken. Ook dit ideaal niet: stoppen op je hoogtepunt. Niet iedereen kan het. We kennen de argumenten: de een vindt zichzelf onmisbaar – meestal wordt dat niet zó gezegd, maar in termen van: 'ik mag mijn verantwoordelijkheid niet ontlopen' of 'ik heb nog een klus te klaren'. De ander is bang voor het zwarte gat van de anonimiteit, voor de spreekwoordelijke plek achter de geraniums, de constatering dat je er niet meer toe doet: uitgespeeld, uitgerangeerd.

Je taak overdragen is geen sinecure, zeker als het je levensdoel is. Het is geen peulenschil als je werk datgene is waarmee je jezelf identificeert of waar anderen jou mee vereenzelvigen; als wie je bent, samenvalt met wat je doet. Ben Tiggelaar had het in dat verband in de krant over 'werkisme': werk als het nieuwe geloof dat voor veel mensen alles is. 'Hoe heet je', vragen we, en als tweede

vraag daaraan gelijk informeren we: 'wat doe je?' en ik betrap mezelf er meer dan eens op dat ik nog wel weet wat iemand doet, maar niet meer hoe h/zij heet. 'Je neemt hier niet zomaar afscheid van. Het is gewoon bijna mijn leven', zei Matthijs van Nieuwkerk dan ook. Werkisme ('Workism') als de nieuwe religie, aldus Tiggelaar, een religie bovendien die vooral veel offers vraagt en waarin voor vergeving geen plaats is. Wie het niet redt, staat aan de zijlijn.

En nu hoorden we zojuist dat er voor de profeet Elia een einde komt aan zijn taak. En we hoorden ook dat hij zijn afscheidstournee het liefst helemaal alleen wil maken, zonder zijn opvolger Elisa. *Blijf jij maar hier*, geeft hij hem driemaal te verstaan. Waarom zou hij dat willen? Wil hij nog één keer in het middelpunt staan en roepen tegen alle profeten die hij tegenkomt: 'Zie mij!?' Of wil hij dat ze zeggen: 'Ach, blijf toch nog'. Kijk, dat het in dit hoofdstuk om zijn afscheid gaat, dat weet hij wel: voordat Elia nog maar één woord gesproken heeft, opent het verhaal er mee. Maar iets weten met je verstand, is toch iets anders dan het aanvaarden met je hart. Zou Elia het lastig vinden om zijn missie over te dragen, afscheid te nemen op zijn hoogtepunt? En wil hij daarom alleen vertrekken? Het staat er niet, maar er staat wel dat Elisa, hem onder geen beding alleen wil laten gaan. *Zowaar de Eeuwige leeft, zowaar uw ziel leeft, ik zal u niet verlaten*, laat hij hem weten, en wel tot drie keer toe. Als het lastig is voor Elia, dan biedt Elisa zijn aanwezigheid aan. Ik zal met je gaan. En zo gaan die beiden tezamen...

... maar het is een vreemde tocht die die twee gaan: Ze lopen van Gilgal naar Bet El naar Jericho naar de Jordaan. Alsof ze de intocht in het Beloofde land, die Jozua met het volk was gegaan nadat het uit Egypte was bevrijd en veertig jaar in de woestijn had gezworven, nu achterstevoren doen. Alsof ze terug moeten, die twee, naar het begin, naar het nulpunt, naar de plek waar alles begonnen was, en de toekomst nog open stond. Ja, het is alsof Elia beseffen moet dat zijn afscheid wel het afscheid is van zijn taak, maar niet het afscheid is van de zaak waar hij voor stond en dat het met een nieuwe profeet weer opnieuw beginnen gaat. Daar voor de Jordaan, waar Mozes door de Eeuwige werd weggenomen en zo ruimte maakte voor Jozua, daar zal Elia nu worden opgenomen om plaats te maken voor Elisa. En die zal op zijn eigen wijze het beloofde land moeten intrekken en opnieuw moeten beginnen. Hij zal op zijn manier gaan vertellen waar het heen moet met volk en koning, aan de hand van de Tora; hij zal, zoals ieder mens dat moet, op zijn eigen wijze het geloofsland betreden moeten.

Maar hoe doe je dat, want zo eenvoudig is dat niet. Dat is precies het mooie en moeilijke van de geloofsofvoeding van kinderen, ook die van Leonore en Tommie, die vandaag zichtbaar aan deze gemeenschap en die van de Eeuwige zijn toevertrouwd. We willen graag dat de zaak verdergaat, maar het is soms lastig te zien en te aanvaarden dat de manier waarop voor iedere generatie weer anders is. De zaak is iets anders dan de taak. De zaak blijft, maar iedere tijd vraagt weer om een nieuwe aanpak, andere vormen, een eigen geluid. Zoals Elisa weer anders te werk zal gaan dan zijn voorganger Elia, zo zal iedere generatie weer op zijn eigen wijze het geloofsland binnen moeten trekken, zoekend naar een eigen weg.

'Ik hoop dat mijn kind met een eigen blik de wereld kan bekijken', zei een van de ouders ruimhartig en welgemeend tijdens ons voorgesprek, en hij doelde daarmee ook op de blik van het geloof. En tegelijkertijd beseften we in het gesprek hoe lastig het is om de nieuwe generatie de ruimte te geven een eigen weg te gaan. Om jezelf als ouder, opvoeder op tijd terug te trekken. Hoe moeilijk het is om je eigen gedachten niet voor de enige ware te willen aanzien en hoe ingewikkeld om je eigen gelijk te relativiseren. Om te aanvaarden dat ons wereldbeeld, ons mensbeeld, ons godsbeeld niet het einde, laat staan het hoogtepunt is van een evolutie die nu aan het einde van de geschiedenis staat, maar dat er over twee, drie, vier generaties weer heel anders naar ons gekeken wordt en men zich bijvoorbeeld afvraagt: hoe hebben ze toen in 2020 niet kunnen zien, dat je op een eindige aarde niet eindeloos door kunt gaan met groei, met maar blijven consumeren. Hoe

hebben ze niet kunnen zien dat dat verwetenschappelijkte wereldbeeld waarin voor niets anders ruimte was dan voor natuurwetten, voor moleculen en chemische processen, maar zo'n beperkte blik op de werkelijkheid was. Hoe hebben ze niet kunnen zien dat het aanzetten tot wantrouwen, het niet meer willen onderscheiden tussen feiten en fictie, het gestook en gedraai, geen vrijblijvend spelletje kon blijven.

Ja, daar aan de Jordaan, aan die grensrivier tussen oud en nieuw, tussen einde en begin, tussen verleden en toekomst, wordt geleerd om de draad los laten en hem weer op te pakken. Er komt een einde aan Elia's taak, maar niet aan Gods zaak die verder gaat met Elisa. En in het verhaal wordt dat prachtig verbeeld door die mantel. Kleren maken de man, en de mantel maakt de profeet. Wat is dat voor mantel? Ik zou zeggen: het is de mantel van de Tora. Hij gaat al even met Elia mee. Hij sloeg hem voor zijn aangezicht toen God niet voorbijkwam in de storm en de aardbeving maar in die welhaast verpletterende stilte, waarbij God zo anders bleek te zijn dan gedacht. En Elia had hem bij zich toen hij Elisa opzocht op de akker met de hand aan de ploeg. Hij wierp hem over de leerling-profeet heen, ten teken dat ze zolang het duren zou samen zouden optrekken. En nu slaat Elia met die mantel, met de Tora op de rivier de Jordaan, op de wateren van de chaos, zodat ze samen droogvoets naar de overkant kunnen. Door de Tora is er altijd weer de mogelijkheid om opnieuw te beginnen, het oude achter je te laten.

'Heb je nog een laatste verzoek', vraagt Elia hem en Elisa zegt: geef me maar een dubbel deel van uw geest; en dat dubbele vertelt niet van zijn hebberigheid, maar van het recht van de eerstgeborene die een dubbel deel van de erfenis krijgt. Elisa beschouwt Elia als zijn eigen vader. Maar het is een vader die zijn kind moet loslaten als het volwassen is en klaar voor zijn taak. En daarom verdwijnt Elia plotseling, in een stormwind, gedragen door een wagen van vuur en paarden van vuur. Is het God die hem thuis haalt? Elisa roept hem nog achterna: mijn vader, mijn vader, zonder jou kan het niet verder. Maar een antwoord krijgt hij niet. Niemand is onmisbaar, niemand, ook Elia niet. Het woord is nu aan Elisa. Hij moet opnieuw beginnen en hij scheurt zijn kleren, teken van rouw, of is het omdat hij daar aan de oever van de Jordaan nog die mantel, die van Elia ziet liggen? Hij slaat er mee op de rivier en roept het uit: Waar is de Eeuwige, de God van Elia? Het gaat niet meer om Elia; Elia is voorbij, zijn taak zit er op, maar de Eeuwige is niet voorbij, zijn zaak gaat door, en Elia's geest gaat over op Elisa en met die oude mantel begint Elisa opnieuw. Nu omhult Elisa zich met de mantel van de Tora. Hij wordt, letterlijk, mantelzorger, hij draagt er zorg voor dat de Tora, de woorden die leiden naar het ware leven, gedaan worden. En door de Jordaan heen, als een nieuwe intocht, zo keert de profetie keert terug in het land.

De profeten aan de overkant hebben het nog niet begrepen. Zij houden vast aan het oude vertrouwde, aan Elia en zijn taak: 'Zullen we uw meester gaan zoeken', vragen ze Elisa, 'misschien is-ie ergens neergeworpen'. Zij kunnen geen afscheid nemen, zij begrijpen niet dat het met ieder mens weer opnieuw moet beginnen. 'God is ieder ogenblik nieuw', zei Edward Schillebeeckx. Ieder mens zal zich op zijn eigen manier en telkens weer opnieuw moeten hullen in de mantel van de Tora, in deze *Jas van belofte* (Siebelink) om het goede leven te zoeken en te vinden. Om te beginnen door vertrouwensvol de Jordaan over te steken, door het water heen te gaan, naar de overkant, zoals Elisa dat doet en zoals Tommie en Leonore vandaag door het water heen zijn gegaan. In (het ritueel van) de doop zijn zij overgestoken en bekleed, zo zou Paulus het zeggen, met Christus, die de Tora tot het einde toe als een mantel om zich heen geslagen heeft. En nu trekken zij het geloofsland binnen, eerst aan de hand van hun ouders en – wie weet – eenmaal zelfstandig op hun eigen manier. En na hen, na ons, komen weer anderen, die de mantel overnemen. Het gaat verder.

Bronnen

Th.J.M. Naastepad, *Elia: verklaring van een Bijbelgedeelte*, Kampen: Kok, 1982

Gebeden, stil gebed en Onze Vader

Dat wij ons hullen in de mantel van de Tora, zo bidden wij u, want zo kunnen wij de weg gaan die naar het goede leven leidt met oog voor de ander voor onszelf voor U de weg van vergeving barmhartigheid vertrouwen en omdat dat grote woorden zijn zullen wij ze ieder op onze eigen manier	klein moeten maken hanteerbaar praktisch zodat ze werkzaam worden in ons leven. We bidden dat ze ook werkzaam worden in het leven van de kinderen dat wij die woorden kunnen uitleggen maar vooral zullen leven dat wij op onze beurt van hen kunnen leren als zij ze weer opnieuw en op hun eigen manier toepassen	Voor vergeving barmhartigheid en vertrouwen in deze harde wereld bidden wij voor al die mensen bij wie het goede leven onder druk staat vluchtelingen eenzamen daklozen onrechtvaardig behandelden en ook noemen wij hen die te kampen hebben met ziekte... Omhul hen met uw nabijheid en hoor ons als wij in stilte bidden voor wie ons ter harte gaan...
---	--	--

*NB! Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.
U steunt ons werk ermee!*